

ÅNGTRYCKET

Nummer 2 2013

Information från Ångbåtssällskapet Polstjärnan

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

Vintern var i år sen att släppa sitt grepp om våra båtar. Detta ledde i sin tur till att avtäckningen av Polstjärnan, och övriga båtar kom igång sent. Den 1:e maj var

det dock äntligen dags, då ett 13 man starkt gäng aktiva gubbar samlades för att starta upp säsongen. Är man bara många, som på bilden, så går allt arbete som

en dans. Då hinner man också med att grilla korv när jobbet är klart..

Därefter har det varit bråda dagar för att få ångpannan godkänd, livflottarna servade och samtliga brandsläckare inspekterade. Den 18:e maj var det sedan dags att kasta loss för en första tur. Då testades allt det maskinella samt hölls årets första säkerhetsövning. Allt fungerade som planerat! Nu var vi sjöklara inför årets första charter. Bröllop ombord! Våren med härlig sommartemperatur kom mycket lägligt. Lövade relingar, glada människor och ett brudpar som blev lyckligt gifta på fördäck. Kunde årets seglation börja bättre!

I skrivande stund har vi redan hunnit köra fler charterturer och fler står på tur. I första hand riktar vi in oss på charterturer, men det kan även bli någon allmän tur längre fram i sommar. Alla som är intresserade av att boka Polstjärnan kan kontakta bokningsansvariga, se vår hemsida; www.polstjarnan.nu Trots att samtliga i sällskapet jobbar ideellt med våra båtar, så behöver vi olika typer av bidrag för att driva traditionsfartyget Polstjärnan vidare mot framtiden. Därför söker vi fler aktiva sponsorer som kan stötta oss! Samtidigt

vill vi passa på att tacka Er som redan nu stöttar vår verksamhet, detta uppskattas mycket! För framtiden behöver vi bli både fler (och yngre..) aktiva medlemmar som kan hjälpa till med arbetet att bevara samt driva våra båtar. Det finns i vårt gäng mycket erfarenhet, kunskap och glada skratt som vi gärna vill dela med fler. Vi välkomnar därför alla intresserade att komma ner till våra båtar. Polstjärnan ligger nu i Inre hamn. Hoppas på en varm och trevlig ångbåtssommar tillsammans! Dennis Kingsvik

Vårrustning av Polstjärnan

Den sedvanliga vårrustningen i maskin började när vinterarbetena med högtryckssliden och lagerkylsystemet var avslutade i slutet av april.

I pannan är det som vanligt lite murningsarbete, lite nya roster som ska på plats och lite offeranoder som ska monteras på vattensidan, men innan vi kan fylla pannan så måste alla proppar och kranar som demonterats/öppnats för att tömma och frostsäkra alla vattenledningar ombord återställas.

Men så plötsligt/äntligen kom klar-tecken från Corronix, ett företag i blästring målnings branschen, att de skulle sätta igång med blästring av aktertanken måndag 6 maj. Detta underhåll har varit planerat sedan länge.

Aktertanken är en barlasttank längst akterut som under seglationssäsongen är fylld med sjövattnet, på vintern är den tom.

Bengt och Björn från Corronix utförde arbetet med blästring/målning, Horst Kleinert och jag fick vara springpojkar, allt var klart på onsdag eftermiddag.

Corronix sponsrade med hela jobbet + blästermedel och en del färg. **Saneringstjänst** lånade ut blästringskompressor. **Ramirent** lånade ut stor damsugare, stoftavskiljare och utsugningsfläkt.

Stort tack till dessa företag för deras fina insats i vår strävan i att bevara våra fartyg.

Lördag 11 maj fyllde vi pannan, söndag vattenprovtryckning, allt OK.

Uppeldning och provkörning vid kaj av alla system gick bra. Provtur med säkerhetsövningar, brandövning och ankring i Lövnäsviken lördag 18 maj avlöpte utan större missöden, så kan denna säsongen börja.

Leif Hassel

Väklädd målare från Corronix

Rickard Jansson målar vinschen ....

....och Rickard Andersson vaskar skorstenen

Cylinderbyte på Tingvalla

Fakta om Tingvallas maskin

Tillverkare: Bröderna Bruce i Säffle

Typ: 547 FV

Tillverkningsnummer: 9943

Levererad år: 1960

Antal cylindrar: 5

Cylinderdiameter: 34,3 cm

Slaglängd: 40,6 cm

Cylindervolym: 37,6 liter

Effekt: 500 hk vid 350 varv

Svänghjulsdiameter: 80 cm

Motorns längd: 484 cm

Höjd: 190 cm

Vikt 14500 kg

Pris: 135 000 kronor

⇔ *Sivert Andersson jobbar med den "nya" cylindern.*

Tingvallas maskinfolk har haft en tuff vinter och vår, med att byta ut ettans cylinder (den längst fram) på maskinen.

Cylindern läckte kylvatten och ett

försök att reparera misslyckades. Lyckligtvis äger vi ett par skrotade motorer av samma sort, så reservdelar är det gott om.

Att kunna hitta en sådan här gjut-

järnklump (c:a 500 kg) på "Blocket" eller liknande handelsplatser, lär vara omöjligt.

B-I H

En kolv med vevstake och en cylinder i närbild

Lars Larsson har "ålat" sig ner i en cylinder för att demonstera dess storlek.

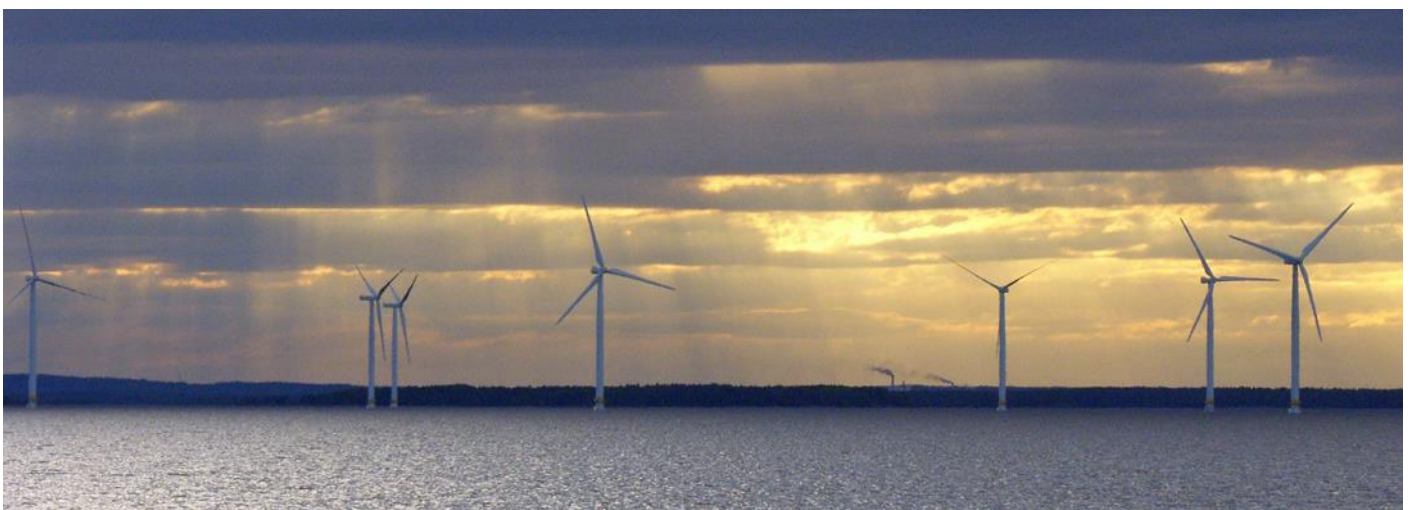
Årets seglation med Polstjärnan.....

...rivstartade med en prov- och säkerhetsresa den 18 maj, följd av en bröllopsstur den 25 maj och en tur med Metso Paper-folk den 31 maj.

Bröllopsresans glada besättning. T.h.

Brudparet i Polstjärnans för, i inloppet till inre hamn. Under t.v. Arbetsfartyget Westvind. (På stort avstånd med långt teleobjektiv). Under t. h.

Vindkraftverk på Gässlingegrundet. Underst.

Folket från Saneringstjänst avnjuter en måltid vid Långholmsbryggan. Ovan.

Ett viktigt moment under säkerhetssturen är att träna ankring. Här körs ankarspelet och allt går perfekt. T.h.

Chartertrafiken fortsatte med en tur ut till "vidsnurrorna" på Gäslingegrundet den 5 juni, med folk från Stora Enso, Skoghall.

Den 14 juni körde vi två turer till Säterholmarna. Den ena bokad av Saneringstjänst och den andra av NCC.

15 juni firade Michael Stålhammar jubileum, med en tur med Polstjärnan. Han och 15 av hans klasskompisar i 9-an firade avgångsdagen för 20 år sedan.

Michael Stålhammar med klasskompisar på väg ombord.

Hedersmedlemmar

Vid årsmötet beslutades att trogna medlemmar, som ej längre har möjlighet att delta i föreningens arbete fullt ut, skall utnämnas till hedersmedlemmar.

Följande medlemmar utnämndes vid mötet:

Willy Andersson
 Bertil Ericsson
 Rune Jordansson
 Sigvard Johansson
 Fredrik Osterman
 Göran Salomonsson
 Lars Hedenskög

Med ångisbrytaren S/S Bore

Leif mönstrar på:

Söndagen den 12 aug. körde jag en hyrbil mot Oskarshamn för att mönstra på S/S Bore som maskinist ("Förste" hette det där) kom till kajen vid Oskarshamns varv vid 12-tiden, då var hon färdig för avgång. Jag kånkade ombord med pick och pack, Rickard fick gå i land, stackarn, med en tår i ögonvrån och fick ta hyrbilen hem till Karlstad igen.

Själv blev jag inhyst, tillsammans med en av kaptenerna. I kaptenssalong i akterinredningen, fick på arbetskläderna och klättra "himlatrappan" ner i maskin. Där stod chiefen, Peder Forsmark, som seglat hela sitt liv och hälften av det på ångbåtar i Stockholm och senaste tiden på Bore under upprustningen i Västerås. Han stod på pass vid manöverplatsen, vi hälsade, hade träffats en gång tidigare i Västerås när Rickard mönstrade på.

Jag fick sköta kvitteringen på maskintelegrafan och föra manöverjournal, varje manöver noterades. Peder slog manövrarna manuellt, med en stor ratt för fram och back, vridratten några varv bakåt så går maskin framåt och tvärt om, ganska logiskt eller hur? Ångpådraget manövrerades av en annan mindre ratt som man hade rakt ovanför huvet. Den gick åt rätt håll dvs stängt medsols, men ratten satt ju rakt opp och ner, men är man själv redan lite bakvänd så fungerade det så småningom. Det fanns också en ångdriven servocylinder för snabba fram/back-manövrer, men den användes inte nu. Den hade havererat en gång i Västerås, reparats, men sen vågade ingen använda den längre, manöver med ratt tog inte mer än 10 sekunder, det dög ju gott åt folket på bryggan.

Vi var ute på öppet vatten efter en halvtimme ungefär, då blev det "Full

Fram" på väg ner genom Kalmarsund i strålende sol och nästan vindstilla. Vid "full Fram" gör maskinen och propellern mellan 75-80 varv/minut, det är som vanligt på ett kolvångmaskineri, när maskin rör sig följer propellern med, ingen växel, ingen frikoppling däremellan.

Nu börjar rutinerna trimmas in, vara beredd på manövrar hela tiden, handsmörjning med smörjkanna av vissa lager och påfyllning av olja i lubrikatorer för smörj och cylinderolja en gång i halvtimmen. Känna av lager efter varmgång och hålla ett vakande öga på vattennivå och tryck i pannan, men detta skötte de duktiga eldarna skälva så bra så man behövde sällan lägga sig i.

Pannan var ganska lätteldad enl. utsago och extremt bra kol gjorde att det inte var nåra större problem att hålla "steamet" på toppen.

Men helt plötsligt efter 4-5 timmars gång skrällde maskintelegrafan, visaren stannade på "Halv Fram" chiefen var uppe och tog sig lite kaffe. Nu gällde det, jag kvitterade på telegrafan och gav mig på ratten för ångpådraget. Den som sitter ovanför skallen rakt uppåner, få se nu, vilket håll blir det, just det, åt det hållet jag trodde (chansade på först), maskinen saktade ner så fint, justerade lite tills jag tyckte det var halv fram. Peder, chiefen kom ner så småningom och godkände min bedömning att varvtalet stämde för halv fram. Skönt.

Nu fick eldaren lite brådis med att dämpa fyrarna för att undvika "rusånga". Det var svårt att hålla nere trycket vid såna här oväntade manövrar, särskilt som skorstensspjället var deformerat och läckte förskräckligt i stängt läge, men man hade alltid injektorn att ta till för

att blåsa in kallvatten för att dämpa trycket i pannan.

Varför ville de däruppe ha halv maskin nu då? Jo det visade sig att vi hade ett mötande fartyg för om oss och istället för att få mötet mitt under Ölandsbron valde vi att sakta ner och göra en lov innan bron för att invänta det mötande fartygets passage.

Det började mörkna när vi kom ut i södra Östersjön, nästan vindstilla och stjärnklart. Satt en stund på däck efter min vakt som var slut kl. 24:00, beskådade himlen med en massa stjärnfall, innan jag gick till kojs.

Gick på vakt igen kl. 04:00, en vacker morgon i Bornholmsgattet. Mycket trafik här, lanternor och ljus syntes överallt tyckte jag. I maskin var allt lugnt, inga manövrar att vänta förrän vid 11-tiden då vi anländer till Ystad. Ett av flottans bevakningsfartyg tog några varv runt oss. De tyckte väl att Bore var lita udda fartyg i den här leden och tog några fina kort som de skickade direkt till oss, ett gammal koleldad ångfartyg, via SMS och E-post, tala om 100 års teknikutveckling?

Måndag 14 aug. anlände vi till Ystad. En vågad vändning i hamnbassängen med många manövrar och en snygg tilläggning väckte beundran bland oss ombord och folk som stod på kajen.

Här blev det fortsatta arbeten och övningar inför kommande besiktning. Inspektör från sjöfartsverket var ombord i 2 dagar, men allt gick bra och Bore och besättning blev godkända. Det fanns en bra skeppshandel i närheten också, där gjorde de bra affärer med de flesta av oss från Bore.

En kväll bjöd ägaren, Knut Borg, hela besättningen på middag vid ett av

från Västerås till Malmö

stadens bättre näringsställen. Han berättade om planerna för Bore i Malmö. Det var en hel del frågor som hängde i luften fick vi höra. Tråkigt efter så mycket kostsamma och arbetskrävande förberedelser, men ägaren är en lugn och vänlig herre, så det löser sig nog i sista minuten, tror vi.

Fredag 18 aug. avgång kl 06:00 mot Malmö. Tätt dimma hela förmiddagen, men den lättade när vi närmade oss Öresund. En del båtar mötte oss och följde med till vår

kajplats som var i närheten av järnvägsstationen. Det blev avmönstring så fort vi klargjort allt och sen hyrbil hem igen.

Efter 14 dagar var jag tillbaka för att vara med en vecka på ett antal resor med folk från Malmö kommun och olika företag för att visa upp Bore och förhoppningsvis väcka intresse bland tänkbara sponsorer och kommunfolk, det behövs både pengar och ideellt arbete för att hålla Bore levande. Några gamla sjöbusar från trakten var i alla fall med den här

veckan, de fortsatte med uppläggning och vinterkonservring.

Vi hoppas på att vi kan få vara med på Bore en del i fortsättningen, får se hur det går med det, hon är inte klar för drift i år, tidigast i juli nästa gång var senaste budet. Vi hoppas på återseende förstås. Det här var skojigt och intressant för Rickard och mig som fick vara med.

Leif Hassel

S/S Bore i Malmö

Föreningen skall i ideell form vårda och bevara:

Lotsångfartyget S/S Polstjärnan av Vänern byggd 1929 på Lindholmens Varv i Göteborg. Båten har tjänstgjort som Vänerns Seglationsstyrelses tjänstefartyg fram till 1984.

Bogserbåten M/S Tingvalla, byggd 1920 på Wennbergs Mekaniska Verkstad i Karlstad.

Mellan åren 1947 – 1985 var hon Karlstadhamns isbrytande bogserbåt.

Flottningsbåten Norsälven I, byggd 1946 på Wennbergs Mekaniska Verkstad. Har tidigare används av Klarälvens Flottningsförening för timmerbogsering i Norsälven.

Flottningsbåten Lusten VI, byggd 1946 på Wennbergs Mekaniska Verkstad. Har tidigare används av Klarälvens Flottningsförening för bogsering på Klarälven.

Föreningen skall i kulturhistoriskt intresse bedriva trafik med fartygen. Allt arbete ombord i fartygen och i föreningen är frivilligt och oavlönat.

Ångbåtssällskapet Polstjärnan

Våghusgatan 6

652 21

Tfn: 054-219780

E-post: info@polstjarnan.nu

Hemsida: www.polstjarnan.nu

Plusgiro 77 11 74-0

Medlemsavgift 2013 200 kr

Ansvarig utgivare: Dennis Kingsvik.

Redaktionskommitté: Dennis Kingsvik, Boris Wall, Peter Stålhammar och Bertil Haag.

Alla bilder tagna av medlemmar då ej annat anges.

Hänt sedan sist

Ordförandebyte

Vår ordförande sedan många år, Lars Hedenskog, avgick vid årsmötet i mars. Orsaken till avgången var att han och hans hustru har flyttat från Karlstad till Västervik. Vi är mycket tacksamma för det arbete Lars har lagt ner i vårt säll-

skap, och önskar han och hans hustru lycka till i sitt nya hem i sin gamla hemstad.

Till ny ordförande valdes Dennis Kingsvik. Han har varit medlem i sällskapet i många år. Varit aktiv i de flesta förekommande arbeten

och behöver nog ingen vidare presentation. Vi hoppas och tror att han kan lotsa oss vidare bland alla grynnor i form av dålig ekonomi och bristande tillgång på arbetskraft.

Nya pengar

För någon vecka sedan kom ett mycket glädjande besked från Kungliga huvudstaden. Riksantikvarieämbetet hade beslutat till-

dela Ångbåtssällskapet Polstjärnan 50 000:— kronor. Vi var ensamma i Värmland med att få pengar vid den här utdelningen.

Tillsammans med de 60 000:— kronor vi fick från Kungafondsden före jul, kan vi nu på allvar ta itu med reparationerna på Tingvalla.

Medlemsavgifter

Vår kassör meddelar att ett antal personer som var medlemmar

förra året ännu inte betalt årets medlemsavgift. Vi ser fram emot

att få inbetalningar snarast. För ni tänker val inte lämna oss?